

Н.М. ШИЯН, С.Л. МОСЯКІН,
О.М. КОРНІЄНКО, М.М. ФЕДОРОНЧУК

Інститут ботаніки ім. М.Г. Холодного НАН України
вул. Терещенківська 2, м. Київ-1, 01601, Україна

**ТИПІФІКАЦІЯ ТАКСОНІВ РОДИНИ
ASTERACEAE ФЛОРИ УКРАЇНИ: РОДИ
ARTEMISIA L., ASTER L., BARKHAUSIA
MOENCH., CARDUUS L., CARLINA L.**

*Ключові слова: тип виду, голотип, лектотип, ізотип,
Asteraceae, Artemisia, Aster, Barkhausia, Carduus, Carlina,
гербарій KW*

У другій частині нашої публікації з типіфікації описаних з України видів родини *Asteraceae* подано інформацію про представників родів *Artemisia* L., *Aster* L., *Barkhausia* Moench., *Carduus* L. і *Carlina* L. Для кожного наведеного таксона вказано базіонім, синоніміку, протолог за літературою, номенклатурний тип і місце його зберігання.

ARTEMISIA L.

1. *Artemisia argentata* Klokov, 1954, Ботан. мат-лы (Ленинград), **16**: 364; Поляк. 1961, Фл. СССР, **26**: 492, pro syn. *A. caucasica* Willd.; Котов, 1965, Визн. рослин Укр.: 687, pro syn. *A. caucasica* Willd.; Леонова, 1969, в Е. Вульф, Фл. Крыма, **3**, 3: 214, pro syn. *A. caucasica* Willd.; Цвелев, 1994, Фл. европ. ч. СССР, **7**: 163, pro syn. *A. caucasica* Willd.

За протологом: «RSS Ucr., dit. Staliniensis, distr. Starobesheviensis prope pag. Velikaja Karakuba, in decliviis calcareis ad fl. Kalmiuss, 18 VII 1931, G. Kleopov. — УССР, Сталинская обл., Старобешевский р-н, окр. с. Великая Каракуба, известковые склоны по р. Кальмиусу, 18 VII 1931, М.М. ФЕДОРОНЧУК, 2010 Ю. Клеопов».

Тип: «УССР, Мариупольский округ, село Великая Каракуба, известковые склоны по р. Кальмиус, 18 VII 1931, Ю. Клеопов» (*LE* s.n. — holotypus).

Примітка. У гербарії *KW* зберігаються три гербарні зразки *A. argentata* з locus classicus: «Надзів'я. Сталінська округа, с. В. Каракуба, вапнякові відслонення над р. Кальміюсом, 27 VII 1925, Ю. Клеопов» (*KW* №№ 060320, 004994) та «Ukraina meridionalis, dit. Stalino, pag. Vel. Karakuba, in rupibus calcareis ad fl. Kalmiuss, 22 V 1927, G. Клеоров (*KW* № 067248). Кожен з них містить детермінанту, датовану 1958 р., з визначенням М. Клокова.

2. *Artemisia cretacea* Kotov, 1962, Фл. УРСР, 11: 571, 347; Котов, Карнаух, Оперман, 1941, Дикі корм. росл. Укр.: 205, descr. иср.; Филат. 1984, Новости сист. высш. раст., 21: 176, pro syn. *A. santonica* L.; Леонова, 1971, Новости сист. высш. раст., 7: 284, pro syn. *A. nutans* Willd.; вона ж, 1987, цит. тв., 24: 197, pro syn. *A. nutans* Willd.; Tutin, K. Persson, 1976, Fl. Europ., 4: 182, pro syn. *A. nutans* Willd.; Котов, 1987, Определ. высш. раст. Укр.: 340, pro syn. *A. nutans* Willd.; Цвелев, 1994, Фл. европ. ч. СССР, 7: 171, pro syn. *A. nutans* Willd.

За протологом: «RSS Ucr., dit. Luganskiensis, prope opp. Starobilsjk [sic!], in cretaceis ad fl. Ajdar (fl.), 16 X 1932, М. Котов».

Тип: «Луганская обл., окр. г. Старобельска, меловые обнажения по правому б. р. Айдари, 16 X 1932, М. Котов» (*KW* № 04996 — holotypus; *LE* s.n. — sp. authent.: T. Leonova, in herb.).

3. *Artemisia dniproica* Klokov, 1962, Фл. УРСР, 11: 556, 330; Котов, 1987, Определ. высш. раст. Укр.: 340; Цвелев, 1994, Фл. европ. ч. СССР, 7: 165, pro syn. *A. campestris* L.

За протологом: «RSS Ucr., ditio Kioviensis, distr. Vyshe-Dubecznsensis, in pineto ad pag. Lytki, 16 IX 1904, I. Selezhinskij».

Тип: «Растения Черниговской губернии. Летковское лесничество, Остёрского уезда, в сосновом лесу, в 34 кварт. на вырубке, 16 IX 1904, И. Сележинский» (*KW* № 004997 — holotypus).

4. *Artemisia dzevanovskiy* Leonova, 1969, в Е. Вульф, Фл. Крыма, 3, 3: 222; Леонова, 1970, Новости сист. высш. раст., 6: 198; Tutin, K. Persson, 1976, Fl. Europ., 4: 181; Цвелев, 1994, Фл. европ. ч. СССР, 7: 171; Филат. 1984, Новости сист. высш. раст., 21: 168, pro syn. *A. lerchiana* Weber et Stechm.

За протологом: «RSS Ucr., Tauria, peninsula Tarchankut, 3—4 km ad austr.-orientaliter versus pag. Olenevka, in adruptis calcareis maritimis, 19 X 1966, N. Rubtsov et V. Kossykh».

Тип: «Крым, Тарханкутский п-ов, в 3—4 км. от пос. Оленевка близ рыбзавода, на известняковых обрывах к морю, 19 X 1966, Н.М. Рубцов, В.М. Кожух» (*LE* s.n. — holotypus et isotypus).

5. *Artemisia elatior* Klokov, 1962, Фл. УРСР, 11: 555, 319; Tutin, 1976, Fl. Europ., 4: 183, pro syn. *A. abrotanum* L.; Цвелев, 1994, Фл. европ. ч. СССР, 7: 159, pro syn. *A. abrotanum* L.

За протологом: «RSS Ucr., ditio Luganskiensis, distr. Cretaceus, reservatum steppae virginiae Striletzkyj step dictum, in fossa steppacea, 01 IX 1956, Z. Sarguzeva».

Тип: «Луганская обл., Меловский р-н, зап. «Стрелецкая степь», дно III балки, 01 IX 1956, Сарычева З.А., Васильева Е.Н.» (*KW* № 04998 — holotypus; *KW* №№ 004999, 005000 — sp. authent.).

Примітка. У протолозі пропущено прізвище другого колектора, оскільки на етикетці через брак місця воно було вписане навпроти пункту «Det.:».

6. *Artemisia hololeuca* M. Bieb. ex Besser, 1834, Nouv. Mem. Soc. Nat. Moscou, 3: 46; Поляк. 1961, Фл. СССР, 26: 457; Клоков, 1962, Фл. УРСР, 11: 325; Tutin, 1976, Fl. Europ., 4: 185; Цвелев, 1994, Фл. европ. ч. СССР, 7: 163.

За протологом: «Colles cretacei ad fluvium Oskol et Donez in gub. Woronez et distr. Kupensk gub. Chark.».

Тип: «In cretaceis ad fl. Oskol, distr. Kupensk gub. Cherson, Herb. W. Besser» (*KW* № 067249 — lectotypus: N. Shiyan et al., hoc loco).

Примітка. У літературі є відомості про те, що тип зберігається у *LE*. Оскільки в *LE* такого зразка не знайдено, то за лектотип цього виду ми обрали зразок з колекції W. Besser (*KW*), зазначений у протолозі. Поряд з лектотипом на гербарному аркуші змонтовані ще два екземпляри цього виду з етикетками: «*Artemisia hololeuca* MB, ad fl. Oskol et Donez, M. Besser», «*Artemisia hololeuca* MB, colles cretacei ad fl. Oskol gubern. Woronez, odor [...]».

7. *Artemisia lanulosa* Klokov, 1962, Фл. УРСР, 11: 554, 313; Котов, 1987, Опред. высш. раст. Укр.: 340; він же, 1965, Визн. росл. Укр.: 687, pro syn. *A. caucasica* Willd.; Леонова, 1969, в Е. Вульф, Фл. Крыма, 3, 3: 214, pro syn. *A. caucasica* Willd.; Цвелев, 1994, Фл. европ. ч. СССР, 7: 163, pro syn. *A. caucasica* Willd.

За протологом: «RSS Ucr., Tauria montana orientalis, prope Stationem biologiam caradagensem, jugum vulcanicum Karagacz dictum, in rupestribus, 28 V 1948, M. Kotov et E. Karnauch».

Тип: «Крым, Судакский р-н, окр. Карадагской биологической станции, вулканический хребет Карагач. 28 V 1948, М. Котов и Е. Карнаух» (*KW* № 005003 — holotypus; *KW* № 005002 — isotypus; *KW* № 00504 — 005011 — sp. authent.).

8. *Artemisia marschalliana* Spreng. 1826, Syst. Veg., 3: 496; Клоков, 1962, Фл. УРСР, 11: 328; Леонова, 1987, Новости сист. высш. раст., 24: 189; Цвелев, 1994, Фл. европ. ч. СССР, 7: 166.

За протологом: «Volhynia, Besser. Hb. M.B.».

Тип: «Volhynia, Besser. Hb. M.B.» (*LE* s.n. — lectotypus: N. Tzvelev, 1994, in herb.).

Примітка. Статус вибраного за лектотип зразка з *LE* є сумнівним, оскільки немає впевненості, що саме його досліджував автор виду.

9. *Artemisia nutans* Willd. 1803, Sp. Pl., 3, 3: 1831; Леонова, 1971, Новости сист. высш. раст., 7: 284; она же, 1987, цит. соч., 24: 197; Tutin, K. Persson, 1976, Fl. Europ., 4: 182; Котов, 1987, Определ. высш. раст. Укр.: 340; Котов, 1962, Фл. УРСР, 11: 571, 347, pro syn. *A. cretacea* Kotov; Поляк. 1961, Фл. СССР, 26: 574, pro syn. *A. atonogyne* Waldst. et Kit.; Филат. 1984, Новости сист. высш. раст., 21: 176, pro syn. *A. santonica* L.

За протологом: «E montibus cretaceis ad fluvium Donez».

Тип: «E montibus cretaceis ad fluvium Donez» (*LE* s.n. — lectotypus: N. Tzvelev, 1994, in herb.).

Примітка. Статус вибраного за лектотип зразка з *LE* є сумнівним, оскільки немає впевненості, що саме його досліджував автор виду.

10. *Artemisia praticola* Klokov, 1962, Фл. УРСР, **11**: 557, 345; Леонова в Е. Вульф, 1969, Фл. Крима, **3**, 3: 218, 360, pro syn. *A. santonica* L.; Tutin, K. Persson, 1976, Fl. Europ., **4**: 182, pro syn. *A. santonica* L.; Цвелев, 1994, Фл. европ. ч. СССР, **7**: 171, pro syn. *A. santonica* L.

За протологом: «RSS Ucr., ditio Poltavica, distr. Kobeljakiensis, in salsulogineis pratis ad fl. Vorsklo, 17 IX 1933, Н. Билк».

Тип: «Друга тераса р. Ворскли. [С...] х. Грицаї, Кобеляцького р-ну, Харківської обл. 17 IX 1933, Г. Білик» (*LE* s.n. — holotypus).

Примітка. Тексти протологу й етикетки типового зразка не збігаються. На етикетці до цитованого зразка міститься примітка: «*Tyrus speciei*. 26 VI 1956 М. Клоков», тому ми вважаємо його голотипом. Пошуки іншого автентичного матеріалу у фондах *KW* виявилися марними.

11. *Artemisia* × *pseudofragrans* Klokov, 1962, Фл. УРСР, **11**: 557, 342; Tutin, K. Persson, 1976, Fl. Europ., **4**: 181, pro syn. *A. lerchiana* Weber ex Stechm.; Цвелев, 1994, Фл. европ. ч. СССР, **7**: 170, pro syn. *A. lerchiana* Weber ex Stechm.

За протологом: «RSS Ucr., peninsula syvashca Czongar, in salsugineis, 8 X 1927, М. Котов».

Тип: «Экспедиция по обследованию мелиофонда Мелитопольщины. Полуостров Чонгар вблизи ст. Чонгар «Белое поле» у ПП₇ № 5 дон, почва солонцеватая, 08 X 1927, М. Котов» (*KW* № 005017 — lectotypus: N. Shiyan et al. hoc loco (N. Shiyan, 27.02.2001, in herb.); *KW* № 005013 — isolectotypus: N. Shiyan et al. hoc loco (N. Shiyan, 27.02.2001, in herb.), *KW* №№ 005014 — 005016, 005018 — sp. authent.; *LE* s.n. — sp. authent.).

Примітка. За лектотип обрано зразок із двох наявних у *KW* дублетів з етикетками, що відповідають протологу, який містить більш ранню детермінанту з визначенням М. Клокова: «*A. x pseudofragrans* 21.12.1958», тоді як на іншому зразку є примітка, датована «23.01.1959». Інші автентичні зразки, зібрані з locus classicus, відрізняються датою та номером пробного майданчика збору (ПП₇). Крім того, у протолозі автор наголосує на гібридогенному походженні виду (*A. boschniakiana* (Bess.) DC. x *A. taurica* Willd.).

12. *Artemisia tanaïtica* Klokov, 1954, Ботан. мат-лы (Ленинград), **16**: 362, 364; він же, 1962, Фл. УРСР, **11**: 337; Поляк. 1961, Фл. СССР, **26**: 538, pro syn. *A. salsoloides* Willd.; Tutin, 1976, Fl. Europ., **4**: 185, pro syn. *A. salsoloides* Willd.; Цвелев, 1994, Фл. европ. ч. СССР, **7**: 165, pro syn. *A. salsoloides* Willd.

За протологом: «RSS Ucr., dit. Voroshilovgradensis, distr. Lissiczanskiensis, in cretaceis ad р. Mirnaja Dolina, 20 VIII 1939, Th. Grynj. — Ворошиловградская обл., Лисичанский р-н, на меловых отложениях у с. Мирная Долина, 20 VIII 1939, Гринь».

Тип: «RSS Ucr., Voroshilovgradensis, distr. Lissiczanskiensis, in cretaceis ad р. Mirnaja Dolina, 20 VIII 1939, Th. Grynj. — УССР, Ворошиловградская обл., Лисичанский р-н, на меловых отложениях у с. Мирная Долина, 20 VIII 1939, Гринь» (*LE* s.n. — isotypus).

Примітка. У цитованій праці М. Клокова (1954 р.) зазначено, що «Тип хранится в Гербарии Института ботаники АН УССР (Киев), котип — в Ботаническом институте им. В.Л. Ко-

марова АН СССР (Ленинград)». У фондах *KW* голотип цього виду не виявлений, тому ми наводимо лише ізотип з *LE*. У *KW* натомість є зразок, який, проте, не має визначення М.В. Клокова: «На крейдяних схилах понад р. Дінцем вище с.Шипалівки, Лисичанського р-ну, Ворошиловградської обл., 16 VIII 1939, leg. Ф. Гринь» (*KW* № 005020). Крім цього, у колекції типів судинних рослин *KW* зберігається так званий «топотип» виду: «RSS Укр., dit. Voroshilovgradensis, distr. Lissiczanskiensis, prope p. Mirnaja Dolina, dictum in declivis cretaceis. Locus classica [sic!] Topotypus! М.К. 8 Aug. 1973, А. Deripova, Det. М. Klokov» (*KW* №№ 005019, 005021).

13. *Artemisia taurica* Willd. 1803, Sp. Pl., 3, 3: 1837; Поляк. 1961, Фл. СССР, 26: 578; Клоков, 1962, Фл. УРСР, 11: 340; Леонова, в Е. Вульф, 1969, Фл. Крыма, 3, 3: 22; Tutin, K. Persson, 1976, Fl. Europ., 4: 182; Филат. 1984, Новости сист. высш. раст., 21: 175; Цвелев, 1994. Фл. европ. ч. СССР, 7: 171; Мінатулаєв, 1965, Укр. ботан. журн., 22, 3: 30, р. р. про *A. graveolens* Minat.

За протологом: «Habitat in Tauria».

Тип: «Habitat in Tauria» (*B* — holotypus; *LE* — photo № 15398 et isotypus).

14. *Artemisia trautvetteriana* Besser, 1845, Mem. Pres. Acad. Sci. Petersb. Div. Sav., 4: 464, excl. var. *erecta*; Поляк. 1961, Фл. СССР, 26: 537; Tutin, 1976, Fl. Europ., 4: 185; Леонова, 1987, Новости сист. высш. раст. 24: 191; Клоков, 1961, Фл. УРСР, 11: 336, pro syn. *A. arenaria* DC.

За протологом: «In sabulosis maritimis Odessam inter et Ostia typae».

Тип: «In sabulosis maritimis Odessam inter et Ostia typae. Agro. Sep. N 105. Herb. rectu. Centr. [c. et.....]» (*LE* s.n. — lectotypus cum sp. authentica: Т. Leonova, 1986, in herb.).

Примітка. У гербарії W. Besser (*KW*) папка з матеріалами до цього виду відсутня.

ASTER L.

15. *Aster amelloides* Besser, 1822, Enum. Pl. Volhyn.: 33, non Hoff. 1801; Тамамш. 1959, Фл. СССР, 25: 87. Bernh. in Rchb. 1831, Fl. Germ. Excurs., 2: 246, pro syn. *A. bessarabicus* Bernh. ex Rchb.; Soó, 1966, Acta Bot. Acad. Sci. Hung., 12, 3—4: 366, pro syn. *Aster amellus* L. subsp. *bessarabicus* (Bernh. ex Rchb.) Soó; Цвелев, 1994, Фл. Европ. ч. СССР, 7: 185, pro syn. *A. amellus* L. subsp. *bessarabicus* (Bernh. ex Rchb.) Soó; Merxm. a Schreib. 1976, Fl. Europ., 4: 115, pro syn. *A. amellus* L.

За протологом: «In Volhyniae et Podolia elatis».

Тип: «Volh. et Pod.» (*KW* № 083004 — lectotypus: N. Shiyan et al., hoc loco (N. Shiyan, O. Kornienko, 02.07.2007, in herb.); *LE* s.n. — paratypus?).

Примітка. В *LE* зберігається зразок без номера: «Herb. Fischeri. *Aster elegans* W. *Aster amelloides* mihi. In sumetis Volhyn. Herb. W. Besser», обраний свого часу Л. Крицькою (2001, in herb.) за лектотип. Оскільки в цьому випадку лектотипіфікація проведена формально і її результати не опубліковані, то лектотипом даного таксона ми вважаємо виявлений у колекції W. Besser зразок (*KW* № 083004), етикетка якого найповніше відповідає протологу. Стосовно зразка з *LE*, то ми схильні розглядати його як паратип.

16. *Aster dracunculoides* Lam. 1780, Encycl. Méth. Bot., 1: 303; Merxm. 1974, Bot. J. Linn. Soc. (London), 68: 279, pro syn. *A. sedifolius* L. subsp. *dracunculoides* (Lam.) Merxm.; Merxm. et Schreib. 1976, Fl. Europ., 4: 116, pro syn. *A. sedifolius* L.

subsp. *dracunculoides* (Lam.) Merxm.; Ness, 1832, Gen. Sp. Aster.: 164, pro syn. *Galatella dracunculoides* (Lam.) Nees; Цвелев, 1959, Фл. СССР, 25: 162, pro syn. *G. dracunculoides* (Lam.) Nees; Доброч. 1962, Фл. УРСР, 11: 54, pro syn. *G. dracunculoides* (Lam.) Nees; Цвелев, 1994, Фл. европ. ч. СССР, 7: 191, pro syn. *G. dracunculoides* (Lam.) Nees.

За протологом: місце опису не вказане, ймовірно, описане за садовим екземпляром, який походить із Кавказу або України.

Тип: можливо, зберігається в гербарії *P*.

17. *Aster jailicola* Juz. in herb. — Цвелев, 1994, Фл. Европ. ч. СССР, 7: 185, pro syn. *A. amellus* L. subsp. *ibericus* (M. Bieb.) Avetis.

Примітка. У гербарії *LE* зберігаються три гербарні зразки наміченого *C. Юзепчуком* для опису нового виду з Криму. Два з них — це дублети: «*A. jailicola* Juz. Typus! Гора Чатыр-Даг, на самой вершині Еклизы-Бурун — Montes Tschatur-dagh, in summe apice m. Eklizi-Burun. 06 VII 1948 [S. Juzerczuk]». Третій зразок зібраний раніше: «Бабуган-Яйла, недалеко от перевала Гаврель-Бораз. — In Jajla Babugan [...] procul a [...] Gavrel-Bogaz, N 416, 08 VIII 1946. S. Juzerczuk».

BARKHAUSIA Moench.

18. *Barkhausia pseudoalpina* Klokov, 1965, Фл. УРСР, 12: 569, 340; P.D. Sell, 1976, Fl. Europ., 4: 354, pro syn. *Crepis alpina* L.; Цвелев, 1989, Фл. европ. ч. СССР, 8: 136, pro syn. *C. alpina* L.

За протологом: «Tauria: Magaracz, 7 VII 1889, I. Paczoski. Kioviae conservatur».

Тип: «Крым, Гурзуф, 26 V 1931, P. Oksijuk» (*KW* № 071077 — lectotypus: N. Shiyan et al., hoc loco (N. Shiyan, 23.11.2007, in herb.)); «Flora Taurica. Можжевеликовий лес между Мартьяном и Гурзуфом, 11 V 1917, S. Stankow» (*KW* № 071079 — paratypus: N. Shiyan et al., hoc loco (N. Shiyan, 23.11.2007, in herb.)); «Plantae Tauricae. Окрестности Никитского сада. Виноградник Анастасьевой, 22(09) V 1922, S. Stankow» (*KW* № 071078 — paratypus: N. Shiyan et al., hoc loco (N. Shiyan, 23.11.2007, in herb.)).

Примітка. У протолозі зазначено, що тип виду зберігається в *KW* («Kioviae conservatur»), але у фондах *KW* такого зразка не знайдено, як й інших досліджуваних зразків (паратипів), зібраних Й. Пачоським. Лектотип обрано з наявних трьох із п'яти наведених у протолозі паратипів, зразки якого представлені цілими рослинами з кошиками та сім'янками. Всі наявні паратипи, зібрані С. Станковим, мають детермінанти М. Клокова: «*B. pseudoalpina* Klokov, 24 XI 1961, М. Клоков».

CARDUUS L.

19. *Carduus albidus* M. Bieb. 1808, Fl. Taur.-Cauc. 2: 269; Тамамшян, 1963, Фл. СССР, 28: 34, pro syn. *C. arabicus* Jacq.; Черепанов, 1995, Сосуд. раст. Рос. со-пред. госуд.: 89, pro syn. *C. pycnocephalus* L. subsp. *albidus* (M. Bieb.) Kazmi.

За протологом: «...in incultis Tauriae et ad Caucasum, etiam in Iberia».

Тип: лектотип, ймовірно, зберігається в гербарії *LE*.

20. *Carduus attenuatus* Klokov, 1962, Фл. УРСР, 11: 570, 517; Цвелев, 1994, Фл. европ. ч. СССР, 7: 232, pro syn. *C. nutans* L. subsp. *leiophyllum* (Petrovič) Stojan. et Stef.; Franco, Afonso, 1976, Fl. Europ., 4: 223, pro syn. *C. thoermeri* Weinm.

За протоологом: «RSS Ucr., ditio Sumensis, distr. Lebediniensis, reservatum step-paceum Michajlivsjka tzylina dictum, 09 VII 1958, Z. Saryczeva, M. Trochimenko, G. Hirczenko».

Тип: «Сумська обл., Лебединський р-н, Михайлівська цілина, плато, 09 VII 1958, З.А. Саричева, М.Д. Трохименко, Г.Ф. Гірченко» (*KW* № 005023 — holotypus; *KW* № 005022 — isotypus).

21. *Carduus bicolorifolius* Klokov, 1962, Фл. УРСР, **11**: 566, 499; Franco, Afonso, 1976, Fl. Europ., **4**: 225, pro syn. *C. personata* (L.) Jacq. subsp. *albidus* (Adamov.) Kazmi; Цвелев, 1994, Фл. европ. ч. СССР, **7**: 233, pro syn. *C. personata* (L.) Jacq. subsp. *albidus* (Adamov.) Kazmi; Тамамш. 1963, Фл. СССР, **28**: 27, pro syn. *C. personata* (L.) Jacq.

За протоологом: «RSS Ucr., ditio Stanislavensis, pag. Knjazh-dvir, in reservato Taxi ad ripam dextram fl. Prut, 07 VII 1957, M. Kotov et T. Omeljczuk».

Тип: «Станиславская обл., Коломыйский р-н, с. Княждвор, Шепарецкое лесничество, тисовый заповедник, на правом берегу р. Прут, 07 VII 1957, М. Котов, Т. Омельчук» (*KW* № 005028 — holotypus; *KW* №№ 005024—005027 — isotypi).

22. *Carduus fortior* Klokov, 1962, Фл. УРСР, **11**: 567, 504; Тамамш. 1963, Фл. СССР, **28**: 24, pro syn. *C. acanthoides* L.; Franco, Afonso, 1976, Fl. Europ., **4**: 224, pro syn. *C. acanthoides* L.; Цвелев, 1994, Фл. европ. ч. СССР, **7**: 232, pro syn. *C. acanthoides* L.

За протоологом: «RSS Ucr., dit. Ternopoliensis, opp. Kremenetz, Montes Kremenezsenses, in declivitate, 11 VIII 1960, M. Klokov et B. Zaverucha».

Тип: «Тернопільська обл., Кременець, Кременецькі гори, Дівочі скелі. Лісовий схил біля підніжжя, 11 VIII 1960. М. Клоков, Б. Заверуха» (*KW* № 005031 — holotypus; *KW* № 005029, 005030 — isotypi).

23. *Carduus kondratjukii* Gorlaczova, 1985, Укр. ботан. журн., **42**, 5: 52.

За протоологом: «RSS Ucr., ditio Donetzjcuensis, districtus Krasnolimanensis prope pagum Schandrigolova, declive pharangium, 21 VI 1982, Z. Gorlachova. — УРСР, Донецька обл., Краснолиманський р-н, поблизу с. Шандриголове, схил яру, 21 VI 1982, З.С. Горлачева».

Тип: «Донецкая обл., Краснолиманский р-н, окрестности с. Шандриголова, склоны оврага, 21 VI 1982, З.С. Горлачева» (*DNZ* s.n. — holotypus; *KW* №№ 005032, 005033 — isotypi).

24. *Carduus hamulosus* β. [var.] *pseudocollinus* Schmalh. 1886, Фл. юго-зап. Рос.: 317; Клоков, 1953, Визн. росл. УРСР: 566, pro syn. *C. pseudocollinus* (Schmalh.) Клоков; Клоков, 1962, Фл. УРСР, **11**: 510, pro syn. *C. pseudocollinus* (Schmalh.) Клоков; Цвелев, 1994, Фл. европ. ч. СССР, **7**: 233, pro syn. *C. hamulosus* Ehrh.

За протоологом: «...из южн. Под.! также Бессараб. Хот. у. Каракутаты! Херс. Одесса!».

Тип: «Бессараб[ия], Хотинский уезд, Каракутаты, 25 Grotes 1857, К. Елский» (*KW* № 070801 — lectotypus: N. Shiyan et al., hoc loco; *KW* s.n. — paratypes: N. Shiyan et al., hoc loco).

Примітка. Лектотип виду міститься в колекції І.Ф. Шмальгаузена. Він являє собою верхню частину стебла з квіткою. На цьому ж гербарному аркуші є фрагмент стебла і листок, етикетовані як «*C. hamulosus* Маріуполь, собр. [...]». Паратипи цього виду (*KW* s.n.: «*C. collinus* W. et K. Pod[olia] orientalis. Herb. W. Besser», «*C. collinus* W. et K. Bessarabia, gub. Cherson», «*C. collinus* + Odessa») зберігаються в гербарії W. Besser у папці під назвою «*C. collinus*», на сорочці якої, крім зазначеної назви, олівцем дописано: «*C. hamulosus* β. *pseudocollinus*».

25. *Carduus tauricus* Klokov, 1962, Фл. УРСР, **11**: 569, 551; Franco, Afonso, 1976, Fl. Europ., **4**: 226, pro syn. *C. hamulosus* Ehrh.; Цвелев, 1994, Фл. европ. ч. СССР, **7**: 233, pro syn. *C. hamulosus* Ehrh.

За протологом: «RSS Ucr., Tauria praemontana, prope pag. Skvortzovo, in calcareis, 6 VII 1956, M. Kotov».

Тип: «Крымская обл., Сакский р-н, с. Скворцово, известняки, 06 VII 1956, М. Котов» (*KW* № 005035 — lectotypus: N. Shiyan et al., hoc loco; *KW* №№ 005034, 005036, 005037 — isolectotypi: N. Shiyan et al., hoc loco).

Примітка. На етикетці зразка *KW* № 005034 М. Котовим додано: «...известняки I-ой гряды Крымских гор...».

26. *Carduus tortuosus* Gorlaczova et Kondr. 1985, Укр. ботан. журн., **42**, 5: 54; Цвелев, 1994, Фл. европ. ч. СССР, **7**: 233, pro syn. *C. hamulosus* Ehrh.

За протологом: «RSS Ucr., regio Dnepropetrovskiensis, in vicinia oppidi Marganez, vallicula «Krutenjka», declivitates stepposae, 22 VII 1982, Z. Gorlaczova. — УРСР, Дніпропетровська обл., м. Марганець, балка Крутенька, степові схили, 22 VII 1982, З.С. Горлачова».

Тип: «УРСР, Дніпропетровська обл., м. Марганець, балка Крутенька, степові схили, 22 VII 1982, З.С. Горлачова» (*DZN* s.n. — holotypus, *KW* № 005038 — isotypus).

27. *Carduus tyraicus* Klokov, 1962, Фл. УРСР, **11**: 568, 507; Тамамш. 1963, Фл. СССР, **28**: 22, pro syn. *C. hamulosus* Ehrh.; Franco, Afonso, 1976, Fl. Europ., **4**: 226, pro syn. *C. hamulosus* Ehrh.; Цвелев, 1994, Фл. европ. ч. СССР, **7**: 233, pro syn. *C. hamulosus* Ehrh.

За протологом: «RSS Ucr., Podolia, Rashkov ad Borhysthenem, 04—06 VII 1889, I. Schmalhausen».

Тип: «Под[олия]. г. Рашков при Днестре. 4—6 июня 1889 г. I. Schmalhausen» (*KW* № 005039 — holotypus).

Примітка. У протолозі допущені помилки в даті (місяць збору типового зразка) та назві басейну річки.

28. *Carduus uncinatus* M. Bieb. 1819, Fl. Taur.-Cauc., **3**: 553; Тамамш. 1963, Фл. СССР, **28**: 26; Franco, Afonso, 1976, Fl. Europ., **4**: 226; Цвелев, 1994, Фл. европ. ч. СССР, **7**: 233.

За протологом: «...in Tauria meridionali, in ruderalis circa Kisljar, prope Astrachan, ad Huranim circa Nikolaew».

Тип: «Ex [...] oppidi Nikolaef a. 1820» (*LE* s.n. — lectotypus: N. Shiyan et al., hoc loco).

CARLINA L.

29. *Carlina cirsioides* Klokov, 1954, Ботан. мат-лы (Ленинград), **16**: 355; Линч. 1962, Фл. СССР, **27**: 87; Клоков, 1962, Фл. УРСР, **11**: 422, рис. 79; Цвелев, 1994, Фл. европ. ч. СССР, **7**: 212; Webb, 1976, Fl. Europ., **4**: 210, pro syn. *C. acaulis* L. subsp. *simplex* Nym.

За протологом: «RSS Ucr., dit. Kioviensis, in silva prope opp. Belicz, VIII 1901, A. Rakoczi (H.F.R., N 1523, sub *C. acaulis* var. *simplex*). — УССР, Киевская обл., в лесу около г. Беличи, VIII 1901, А. Ракочи».

Тип: «Herbarium Florae Rossicae № 1523: Prov. et distr. Kiew, in silva pr. p. Belicz, Aug. 1901, A. Rakoczi. — Киевская губ[ерния] и у[езд]. В лесу около с. Беличи. Авг. 1901. А. Ракочи» (*LE* s.n. — holotypus, isotypus; *KW* №№ 005040, 005041 — isotypi; *KW* №№ 070241 — 070243 — paratypes).

Примітка. У протолозі М. Клоков зазначив, що тип (голотип) зберігається в Гербарії *LE*, коти́пи (ізотипи) — в різних гербаріях, оскільки тип обрано з дублетів, які видавалися у складі ексикати «Гербарий Русской флоры» за назвою *C. acaulis* var. *simplex* W.K. У гербарії *KW*, крім ізотипу, є екземпляр (*KW* № 005041) з оригінальною етикеткою А. Ракочі, на якій міститься детальніша інформація, ніж у протолозі: «Киевск[ая] губ[ерния] и у[езд], ок[рестности] с. Беличи, в смешаном (сосна, дуб) лесу, порубка, 06 VIII 1901, А. Ракочи». На цьому ж зразку є нотатка М. Клокова: «*Carlina cirsioides* Klok. 31 VIII 1960, Det. M. Klokov». Цей зразок, імовірно, не був врахований під час опису виду, тому його не можна розглядати як isotypus.

30. *Carlina onopordifolia* Besser ex Szafer, Kulcz. et Pawl. 1924, Rośl. Polskie: 641; Линч. 1962, Фл. СССР, **27**: 84; Клоков, 1962, Фл. УРСР, **11**: 421; Цвелев, 1994, Фл. европ. ч. СССР, **7**: 212; Webb, 1976, Fl. Europ., **4**: 210, pro syn. *C. acanthifolia* auct. non. All.

За протологом: «...k. Rohatyna, k. Krzemienca, k. Chelmu, k. Pinczowa...».

Тип: «*C. acanthifolia* All. β. *cynara* DC, [En-pl] Volh[inia], *C. onopordifolia* mihi. Herb. W. Besser» (*KW* № 071052 — lectotypus: N. Shiyan et al., hoc loco).

Примітка. За лектотип обрано єдиний гербарний зразок з колекцій W. Besser, на якому зазначено: «*C. onopordifolia* mihi». Усі інші зразки папки, де зберігається лектотип, визначені як *C. acanthifolia* All.

31. *Carlina taurica* Klokov, 1962, Фл. УРСР, **11**: 558, 429, рис. 80; Линч. 1962, Фл. СССР, **27**: 79, pro syn. *C. vulgaris* L.; Клоков, 1962, Фл. УРСР, **11**: 426, pro syn. *C. vulgaris* L.; Цвелев, 1994, Фл. европ. ч. СССР, **7**: 212, pro syn. *C. vulgaris* L.

За протологом: «RSS Ucr., Tauria montana, in reservatio silvatico, prope speculam Alabacz dictam, declivium ad margines silvae, 01 VIII 1955, M. Klokov».

Тип: «Крым, Ялтинский р-н, Госзаповедник, горные склоны у кордона Алабач, луговая степь, 01 VIII 1955, М. Клоков» (*KW* № 070570 — lectotypus: N. Shiyan et al., hoc loco.; *KW* № 070567 — 070569 — isolectotypi: N. Shiyan et al., hoc loco).

Рекомендує до друку
Я.П. Дідух

Надійшла 10.06.2010

Н.Н. Шиян, С.Л. Мосякин, О.М. Корниенко, Н.М. Федорончук
Институт ботаники им. Н.Г. Холодного НАН Украины, г. Киев

ТИПИФИКАЦИЯ ТАКСОНОВ СЕМЕЙСТВА *ASTERACEAE* ФЛОРЫ УКРАИНЫ:
РОДЫ *ARTEMISIA* L., *ASTER* L., *BARKHAUSIA* Moench., *CARDUUS* L., *CARLINA* L.

Приведен список видов семейства *Asteraceae* (роды *Artemisia*, *Aster*, *Barkhausia*, *Carduus*, *Carlina*), описанных с территории Украины. Для каждого вида указаны бационим, синонимика, протолог, номенклатурный тип и место его хранения.

Ключевые слова: тип вида, голотип, лектотип, изотип, *Asteraceae*, *Artemisia*, *Aster*, *Barkhausia*, *Carduus*, *Carlina*, гербарий KW.

N.M. Shiyani, S.L. Mosyakin, O.M. Kornienko, M.M. Fedoronchuk
M.G. Kholodny Institute of Botany, National Academy of Science of Ukraine, Kyiv

TYPIFICATION OF TAXA OF FAMILY *ASTERACEAE* IN THE FLORA
OF UKRAINE: GENERA *ARTEMISIA* L., *ASTER* L., *BARKHAUSIA* Moench.,
CARDUUS L., *CARLINA* L.

The list of species of vascular plants of the family *Asteraceae* (genera *Artemisia*, *Aster*, *Barkhausia*, *Carduus*, *Carlina*) described from Ukraine is presented. For each species, the following data are provided: basionym; synonymy, type according to the protologue, nomenclatural type and its location (herbarium).

Key words: *Asteraceae*, *Artemisia*, *Aster*, *Barkhausia*, *Carduus*, *Carlina*, *herbarium* KW.